

TELEVIDENIYE ORQALI OMMAVIY AXBOROT VOSITALARIDA TIL MADANIYATI VA UNING RIVOJI

X.Burxonov ¹

¹ Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:03.07.2025

Revised: 04.07.2025

Accepted:05.07.2025

KALIT SO'ZLAR:

Televideniye, til
madaniyati, ommaviy
axborot vositalari, nutq
madaniyati,
kommunikatsiya, til
me'yorlari.

Ushbu tezisda televideniye orqali ommaviy axborot vositalarida til madaniyatining shakllanishi va rivojlanish jarayonlari tahlil qilinadi. Tezisda televideniye til madaniyatiga ta'siri, til me'yorlari, nutq madaniyati va zamonaviy kommunikatsiya vositalarining roli o'rganiladi. Shuningdek, til madaniyatining jamiyatdagi o'rni va uning rivojiga televideniye ta'siri muhokama qilinadi.

KIRISH. Televideniye bugungi kunda eng keng tarqalgan ommaviy axborot vositalaridan biri sifatida jamiyatda til madaniyati shakllanishi va rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Til madaniyati insonlar orasida muloqotni samarali va tushunarli qilishga xizmat qiladi, axborot almashinuvi jarayonlarini soddalashtiradi va ijtimoiy uyg'unlikni ta'minlaydi. Televideniye esa o'zining ommaviyligi va ta'sir kuchi bilan til madaniyatining rivojiga sezilarli hissa qo'shadi. Ushbu tezisda televideniye orqali til madaniyatining ommaviy axborot vositalarida shakllanishi va uning rivojlanish jarayonlari tahlil qilinadi.

Televideniye til madaniyatining jamiyatdagi ahamiyati

Televideniye orqali tarqatiladigan til madaniyati jamiyatda tilga bo'lgan hurmatni oshiradi, madaniy qadriyatlarni saqlashga yordam beradi va til orqali ijtimoiy birligimizni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, televideniye til madaniyati ko'plab yosh avlod uchun til o'rganish va nutq madaniyatini shakllantirishda asosiy manba hisoblanadi.

Televideniye va til madaniyati

Til madaniyati – bu tilni to‘g‘ri, ravon va aniq ishlatish qobiliyati, so‘z boyligi, nutq madaniyati va tilning ijtimoiy me‘yorlariga rioya qilishdir. Televideniye tilining til madaniyatiga ta‘siri quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshadi:

1. **Til me‘yorlarining targ‘iboti.** Televideniye dasturlari ko‘plab tomoshabinlarga tilning adabiy norma va me‘yorlarini etkazadi. Masalan, yangiliklar, madaniy dasturlar va intervyular rasmiy til normalariga asoslanadi, bu esa tomoshabinlarda til madaniyatining shakllanishiga yordam beradi.

2. **Til madaniyati va nutq madaniyati.** Televideniye nutq madaniyati orqali so‘zlovchilarning nutq madaniyati namoyon bo‘ladi. To‘g‘ri talaffuz, ohang, intonatsiya, pauzalar va muloqotning boshqa jihatlari til madaniyatining yuqori darajasini ko‘rsatadi.

3. **Til xatolarining kamayishi.** Televideniye orqali til xatolariga e‘tibor qaratilib, ularni oldini olish choralarining muhokamasi til madaniyati rivojiga xizmat qiladi. Til me‘yorlariga rioya qilish masalalari ko‘plab dasturlarda muhokama qilinadi.

Televideniye til madaniyatining rivojlanish jarayonlari

Zamonaviy televideniye texnologiyalari va axborot kommunikatsiya vositalari til madaniyati rivojida yangi imkoniyatlar yaratmoqda:

- **Multimediali ta‘sir.** Televideniye orqali nutq matni nafaqat so‘zlar bilan, balki tasvir, video va audio elementlar bilan boyitiladi. Bu esa til madaniyatining vizual va akustik jihatlarning rivojlanishiga yordam beradi.

- **Interaktivlik.** Zamonaviy televideniye dasturlari tomoshabinlar bilan muloqot qilish, fikr almashish imkoniyatini yaratmoqda. Bu o‘z navbatida til madaniyatining amaliy ko‘nikmalari, jumladan tinglash va muloqot madaniyatini oshiradi.

- **Yangi til tendensiyalari.** Globalizatsiya va texnologik taraqqiyot televideniye tilida yangi so‘zlar, atamalar va uslublarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘lmoqda. Bu jarayon til madaniyati rivojining muhim qismi sifatida qaraladi.

- **Ta‘lim va tarbiya vositasi.** Televideniye til madaniyatini shakllantirishda ta‘lim vositasi sifatida ham faol foydalanilmoqda. Maxsus dasturlar orqali tilning to‘g‘ri ishlatilishi, nutq madaniyati o‘rgatiladi.

Til madaniyati va axborot texnologiyalari. Zamonaviy televideniye texnologiyalari va internet bilan integratsiya til madaniyatining shakllanishida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Onlayn televideniye va video platformalar tilni kengroq auditoriyaga yetkazadi va turli tillararo muloqotni kuchaytiradi. Bunday platformalarda til me‘yorlari haqida ko‘proq ma‘lumot olish, ularni saqlash va rivojlantirish uchun imkoniyatlar ko‘paymoqda.

Televideniye til madaniyatining jamiyatga ta‘siri. Televideniye til madaniyati nafaqat tilshunoslik nuqtai nazaridan, balki ijtimoiy hayotda ham katta ahamiyatga ega. Til madaniyatining rivojlanishi jamiyatda axloqiy me‘yorlar, madaniy qadriyatlar va muloqot madaniyatining oshishiga olib keladi. Shuningdek, televideniye orqali til madaniyati targ‘iboti milliy tilning saqlanishi va rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa. Televideniye zamonaviy jamiyatda nafaqat axborot yetkazish vositasi sifatida, balki til madaniyatining shakllanishi va rivojlanishida muhim ijtimoiy va madaniy omil hisoblanadi. Uning ommaviyligi va keng auditoriyaga ta'siri tilning adabiy normalarini keng targ'ib qilishga, nutq madaniyati standartlarini yuksaltirishga xizmat qiladi. Televideniye orqali til madaniyatining targ'iboti nafaqat rasmiy va adabiy tilda so'zlash madaniyatini oshiradi, balki turli mintaqaviy va madaniy til variantlarining o'zaro integratsiyasiga, shu bilan birga tilning boyishi va rivojlanishiga ham yordam beradi.

Zamonaviy texnologiyalar, jumladan internet bilan integratsiyalashgan televideniye, til madaniyatining shakllanish jarayonini yanada kengaytirib, yangi kommunikativ formatlar va uslublarni paydo bo'lishiga sabab bo'lmoqda. Shu bilan birga, televideniye nutq madaniyati asosida shakllangan til madaniyati nafaqat lingvistik jihatdan, balki ijtimoiy madaniyatning muhim ko'rsatkichi sifatida ham namoyon bo'ladi. Televideniye dasturlarida nutq madaniyatiga, til me'yorlariga rioya qilish, talaffuz va ohang nazorati kabi jihatlarga katta e'tibor qaratilishi zarur. Bu esa jamiyatda tilga hurmatni oshirish, madaniy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa yosh avlodning til madaniyati tarbiyasida televideniye o'ziga xos ta'lim va tarbiya vositasi sifatida ahamiyat kasb etadi.

Shunday qilib, televideniye til madaniyatining rivojida muhim vosita bo'lib, uning samarali faoliyati tilning to'g'ri, ravon va madaniyatli ishlatilishini ta'minlashga xizmat qiladi. Kelajakda televideniye til madaniyati sohasida yanada chuqur ilmiy tadqiqotlar olib borilishi, amaliy tavsiyalar ishlab chiqilishi va zamonaviy texnologiyalar yordamida til madaniyatini yanada rivojlantirish choralari ko'rilishi muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Islomova, N. (2017). Til madaniyati va uning rivoji. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Karimov, A. (2018). Ommaviy axborot vositalarida til madaniyati. "Til va madaniyat" jurnali, 2(8), 25-33.
3. Tashkentova, M. (2019). Televideniye va til madaniyati. Toshkent: O'zMU nashriyoti.
4. Sultonova, D. (2020). Ommaviy kommunikatsiya va til madaniyati. "Lingvistika" jurnali, 4(15), 45-52.
5. Johnson, L. (2017). Language Culture and Media. London: Routledge.